



מטבעון

עלון מידע למטיילים למדריכים ולתושבי שדה בוקר והסביבה

"תלנו במדברי בישימון דרך עיר מושב לא מצאו."
תהילים כזי 4

פורים חלף, חזינו כבר בהר הנגב מלבין פעמיים השנה והשטפונות שצפו במרחב. בעקבות כך פריחת הצבעוני, האירוסים ואף מספר כלניות מעטרת את הנגב. נצלו תקופה זוהרת זו ופשוט צאו לטייל. צוות בית ספר שדה-בוקר

מפעילות הביס"ש:

- במהלך החודש קיימנו השתלמות אתרי פולחן ודרכים עתיקות עם עוזי אבנר.
- חוגי הנוער ממשיכים לטייל ברחבי הנגב הפורח והרווי במים. מוזמנים לפנות לפרטים.
- טיולים לצעירים בגילאי 10-11.4, לפרטים tiyulim.boker@gmail.com

עדכונים מהשטח

מד גשם: עד כה נמדדו 100 מ"מ!!! מעל הממוצע השנתי העומד על 91 מ"מ. שימו לב לסוף השבוע של האחרון בפברואר במהלכו נמדדו כ37 מ"מ בימים שישי ושבת!

'דיווחי גבים' אלו הם המקומות המחזיקים מים ע"פ דיווחים מהשטח: גב חווה, עין אום צלאח, גב זרחן, גב שרף, דרוך, עפרן, עין אום תינה, גב עשרון, גב צרור, גב צניפים, ברכת צפירה, צאלים עליון, גב מסור, גב חצרה, גבי חבר, הקניון הלבן, גב כרכום, גבי זוהר, גבי פרס, גבי שועלים, עין חווה, גבי ימין, עין ירקעם... ובקיצור? הכל!!!

'פריחה' – אירוס ירוחם באזור נחל ימין, נחל לבן וירוחם בשיא פריחתו, צבעוני ססגוני ומדבר מקשט את הר הנגב הגבוה ורכס חלוקים מספר כלניות עוד נותרו בערוצים ובבונג זהוב גם כן ממלא את הערוצים הרחבים באזורנו.

לוח התצפיות – אנו מחכים לדיווחי תצפיות מכם, תושבי ומטיילי האזור.

תצפיות מעתלעות



צבעוני מדבר על רקע מצפור חגי

צילום: אורי זברצ'יק

מין	מיקום	כמות	שם הצופה	תאריך
צבוע מפוספס	מעלה עצמאות	1	סיני וזברצ'יק	20.12
חבורה	עזוז	2	זיו שרצר	27.12
עדר יעלים	נחל ברק	+++	יערה ארזי	14.1
עטלף בודנהיימר	קסייב - ירדן	1	אנמר, שקותאי וזברצ'יק	23.1
כוס חרבות	סמוך לחוות מקמן	1	נטע, כפיר זיו.	1.2
ארבע קו (מופע מדברי)	יובלי נחל מסור	1	חוג נוער - חנב"ז	14.2
דורבן (דרוס)	קיבוץ שדה בוקר	1	זיו שרצר	16.2

יין, ארכיאולוגיה ומדריכי בית ספר שדה\ אורי זברצ'יק

אם לפני חודשיים הייתם אומרים לי כי למצוא זרעים של גפן הינו דבר משמעותי, וודאי הייתי מלגלג על כך. במהלך חודש ינואר בהובלת בית ספר שדה שדה-בוקר הצטרפו כשישה נציגים ממרכזי ההדרכה במרחבינו לפרופ' גיא בר עוז בחפירותיו בחלוצה. האמת? לא נשאר יותר מדי מחלוצה רבתי, היישוב הגדול ביותר במרחב לפי הכתבים. יתרה מכך, לא חשפנו אמפיתאטרון או כנסייה מרשימה, בסך הכל התעסקו ב"ערימות של זבל". למרות זאת, לאחר שבוע מהנה ומלמד בו חפרנו ניפינו, בררנו, ניקינו, עשינו picking ועוד, הסתבר שהיינו שותפים כנראה לגילוי מרעיש ומשמעותי בהבנת החיים הקדומים במרחב שלנו בתקופות קדומות.

עד כמה מרעיש? מספיק שתרשמו בגוגל Bar-Oz, Byzantine, grape seeds, Negev בעולם – BBC, גרמניה, ארה"ב ועוד. והנה תקציר מתוך אתר רשות העתיקות:

בפעם הראשונה נמצאו זרעי גפן בנגב, שמקורם בתקופה הביזנטית ושמהם יוצר "יין הנגב" – אחד היינות היוקרתיים והמשובחים ביותר בכל האימפריה הביזנטית. הזרעים המפוחמים, בני למעלה מ-1500 שנה, התגלו באתר חלוצה שבנגב בחפירה של אוניברסיטת חיפה בשיתוף רשות העתיקות. "הגפנים שגדלים היום בנגב הם מזנים אירופיים, כשהגפן של הנגב אבדה מהעולם. המשימה הבאה שלנו היא לשחזר את היין העתיק, ואולי כך נוכל להתחקות אחר הטעם ולהבין מה הפך את היין של הנגב לכה משובח", אמר פרופ' גיא בר-עוז מאוניברסיטת חיפה, שעומד בראש החפירה.

בור פתוח, דליים, חפירה וניפוי



צילום: אורי זברצ'יק

מחפשים ממצאים לאחר הניפוי



צילום: אורי זברצ'יק

ממקורות היסטוריים של התקופה הביזנטית מכירים החוקרים את "היין של הנגב" או "יין עזה", על שם הנמל ממנו הוא נשלח לכל רחבי האימפריה. היה זה יין שנחשב למשובח במיוחד וליקר במיוחד, אולם למרבה הצער, הוא לא השתמר עד ימינו ולכן אי אפשר לדעת מה הפך אותו לכה משובח. בחפירות שהתקיימו עד היום בנגב מצאו החוקרים את הטרסות שבהן גודלו הגפנים, את היקבים בהם הוכן היין, ואת הכדים שבהם אוכסן ויוצא, אולם זרעי הגפן עצמם לא נמצאו.

כל זאת, כאמור, עד לחפירה הנוכחית בגן הלאומי חורבות חלוצה, שמתבצעות כחלק מפרויקט מחקר ביו-ארכיאולוגי שמטרתו לבחון את הסיבות לעלייתה ונפילתה של החברה הביזנטית בנגב.

אז תודה רבה לגיא וצוותו, אשר אפשרו לנו לקחת חלק בחפירות ועל הדרך, גם לסייע במעט למדע.

כתבות ופרסומים בנושא:

http://www.antiquities.org.il/Article_heb.aspx?sec_id=25&subj_id=240&id=4101 •

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4625453,00.html> •

מדקה 43 <http://10tv.nana10.co.il/Category/?CategoryID=600262> •

על שבוע מזופת / נטע סיני, ש"ש בביס"ש שדה-בוקר

בתחילת חודש דצמבר 2014 התפוצץ צינור נפט של חברת קצא"א (קו צינור אילת-אשקלון) סמוך לצומת הישוב באר אורה. באותה עת הוביל מאות אלפי מטרים מעוקבים של נפט גולמי. הנפט, שדלף במהירות רבה, חצה את הכביש מעט דרומית למקום הפיצוץ והחל לזרום לכיוון מלחת עברונה. הנפט זרם כ-6 ק"מ בתוך השמורה והתפרס לצדדים בערוצים קטנים רבים, כאשר בסופו של דבר התנקז לכמה בריכות בתוך השמורה. כמה ימים אחרי הפיצוץ התגלה כי יש חשש לשיטפונות ומיד דאגו לסכור את קצה השמורה הדרומי על מנת למנוע מהנפט להיסחף למפרץ אילת. באותו מקום גם נוצרה הבריכה הגדולה ביותר של הנפט ושם החל גם הטיפול. השאיבות של הבריכות הגדולות של הנפט (בריכות טבעיות של המלחה אותן הרחיבו) נעשו בעזרת ביוביות ומשאבות גדולות. במקביל, גילו בעזרת תצלומי אוויר שקיימות בשטח עוד מאות בריכות קטנות ושלוליות מפוזרות לאורך כל ערוצי השמורה. הגורמים האחראים התקשו למצוא פתרון סביר ובר-ביצוע לבעיית השלוליות. הפתרון שהוצע על ידי חברת בליידוורקס (החברה שצילמה את תצלומי האוויר של השמורה) היה לעבור ולשאוב את מה שמצליחים וזאת באמצעות משאבות קטנות יותר אשר הרכיבו במיוחד למטרה זו. הם זכו במכרז והחלו לפעול בתוך השמורה ב-17 בדצמבר, שבועיים לאחר הפיצוץ.

אני וכפיר, ש"ש בביס"ש, נשלחנו להצטרף לצוות של בליידוורקס ולעזור בשאיבת הנפט. הגענו ביום ראשון ה-21 בדצמבר ומיד עם הגעתנו לבשנו סרבלים, כפפות ומגפיים, עלינו על הריינג'רים ונסענו אל תוך השמורה. הדבר הראשון שקפץ לעין זה הצבע. מסביב הכל היה שחור – החול, האבנים, השיחים, העצים – כולם נעטפו במעטה המבריק. כשהתקרבונו, הבחנו בריח הכבד. למעשה את כל היום הראשון העברנו ללא מסיכות ונאלצנו להתמודד עם אדי הנפט אשר מילאו את אפנו ואת ראשינו.



שיטת העבודה של צוות שאיבה הייתה לנסוע לאורך ערוצים עם שני ריינג'רים האחד עם משאבה והשני עם מיכל. כאשר מגיעים לשלולית נפט מנקזים את תכולתה לבור אחד מרכזי בעזרת מעדר ומטאטא (לגריפת חומר צמיגי) וממנו שאבים. כך מתקדמים אט אט... בשמורה פעלו שני צוותים ובמשך כשבועיים ושאו בווד 2-3 קוב ביום. בשמורה נחשפנו למורכבות שבדינמיקה בין הכוחות שפעלו בשטח. אנשי קצא"א אשר ניסו לסיים את הפעילות בהקדם האפשרי. בין אם זה חלוקת עצות לשאיבה יותר "יעילה" (מהירה), פיקוח על גודל השלוליות הנשאבות או אפילו כיסוי שלוליות שטרם נשאבו(!!!). למולם, רשות הטבע והגנים ונציגם בשטח, ראובן, פקח השמורה, אשר התלווה באופן קבוע לאחד הצוותים וכדי לשמור על השטח מנזק חמור. מלבדו היו רבים שבאו לתעד, לסקור, לראיין וסתם להתעניין במצב. בתור נציגי גוף ירוק ניסינו כמה שיותר להכניס מודעות לפגיעה של הרכבים בשטח ובכלל, ניסינו לעורר בקרב חברינו לצוות, בני גילנו שהגיעו לעבודה מזדמנת, מעט עניין בשמורה המיוחדת ובנופים מסביב.

אינני יודע אם הפעולות והאופן בו פעלו למען שיקום שמורת עברונה היו הדבר הנכון והיעיל ביותר. הנזק שנגרם בעיקר מהכלים הגדולים שנכנסו לשמורה עורר בי שאלות להן עודני מחפש תשובות. אנו נמצאים בעידן של פיתוח מתמיד ותעשייה רחבת היקף, אין זה מפתיע שאסונות כאלה קורים. עם זאת, כשאנו רואים את אותו דפוס חוזר של תאונות רשלנות והעדר הפקת לקחים אפשר להסיק שמקור הבעיה נמצא אי שם בראש שרשרת מקבלי החלטות והוא אינו קשור כלל לנפט.

עדכוני צפרות/ מידד גורן

מנהל מרכז צפרות רמת - נגב

שמחה רבה שמחה רבה אביב הגיע פסח בא!

חודש פברואר מזמן אלינו את ראשוני הציפורים הנוודות. מערכות השלג והגשם שהיכו בנו עברו ובימים אלה אנו יכולים לראות את התוצאות – מדבר ירוק ופורח. דבר זה מעלה הרבה מאוד דפיקות לב מתרגשות בקרב חובבי הציפורים. שפע של מזון יכול למשוך למדבר מינים של עפרונים וציפורי שיר אשר "עפות" עלינו כשיש למדבר מה להציע. שפע זה גם יכול להביא למספר גדול יותר של ציפורים נודדות אשר עוברות בהצלחה את מדבר סיני (שקיבל גשם טוב השנה) ומגיעות אלינו בדרכן צפונה לאירופה ואסיה.

אז איך רואים את זה בשטח? מדריכי הטיולים שמסתובבים בנחלי הנגב ישימו לב שהשיחים 'מצקצקים' בקולות צרודים וכאשר מתקרבים אליהם עפות מתוכם ציפורים חומות/אפורות/ירוקות. אלו הן בדרך כלל עלויות או סבכים שונים אשר נודדים לרוב בלילה ובשעות היום מוצאות מסתור ומזון בין שיחי הנחלים. גם המדרשה מתחילה לבחוש בקולות של ציפורי שיר קטנות, סיסים צורחים מעל ודורסים חולפים ביעף לאורך המצוק. מבט לשמיים יגלה כבר להקות גדולות של חסידות לבנות (וגם שחורות), עופות דורסים; עיטי ערבות, עקבי חורף ומדי פעם גם דורסים בודדים עפים באופן ברור לכיוון אחד-צפון. ברשתות תחנת הטיבוע במדרשה נלכדו לאחרונה סבכי שחור כיפה שטובע לפני כשנה וחצי בגרמניה וסבכי טוחנים מבלגיה.

מלבד העופות הנוודים מתחילה להתעורר קבוצה אחרת של ציפורים. הציפורים המדבריות המקננות אצלנו בנגב. החובארה המדברית כבר בעיצומה של עונת הקינון. הזכר מבצע כל בוקר את ריקודי החיזור המרהיבים שלו בתקווה להרשים את אחת הנקבות הצופות בו ממסתור.

רצי המדבר כבר חוזרים מנדודיהם ובוחנים את השטח לפני שיבחרו את השטח הטוב ביותר לקינון השנה. גם הרחם המדברי חזר אלינו ובימים אלה נראים פרטים בוגרים מסתובבים באזורי הקינון הידועים שלהם לפני שיתחילו במלאכה בחודשים הקרובים.

ראשוני גוזלי הנשרים כבר בקעו וכמוהם גם העיטים הזהובים המעטים שמקננים עדיין בנגב.

וגם אנו מתכוננים לנדידה. שתי קבוצות מרמת נגב; הקטקטים ורצי המדבר – ארבעה ילדים ותשעה מבוגרים הולכים להתמודד בתחרות בינלאומית של לצפרות אשר תתקיים בנגב סוף חודש מרץ. מטרת התחרות היא לראות כמה שיותר ציפורים. כל הרווחים קודש למאבק בציד ציפורים בלתי חוקי.

לפרטים: <http://www.birds.org.il/he/article-page.aspx?articleId=403>

בזבז הלבנון



©Meidad Goren

אירוס ירוחם



צילום: רעי דינה

קצת תמונות מהימים היפים בנגב.



תגובות, הערות, הארות, מידע
לפרסום ועוד...
יש להעביר לאורי זברצ'יק
matbeon.boker@gmail.com
052-3141309

ליצירת קשר

בית ספר שדה: 08-6532016 (מרכז הזמנות)

חפשו אותנו בפייסבוק: בית ספר שדה, שדה בוקר

<https://www.facebook.com/sdebokerfieldschool?ref=bookmarks>